

COLUMN

Mijn angst voor het ongemak

door Siem Rothengatter

Ik ben geen held in het voeren van ongemakkelijke gesprekken. Ik ga ze liever uit de weg. Bang om iemand te kwetsen, bang om iets verkeerd te zeggen. De angst voor frictie, confrontatie, escalatie. De breuk die daar op volgt. Ik houd ook niet van het gevoel dat erbij hoort – kaken die op elkaar klemmen, billen die samenknijpen. En toch zit ik deze ochtend in de Regentenkamer van H'ART Museum – bij een panelgesprek met als thema: 'Voer ongemakkelijke gesprekken'. Right.

Het gesprek gaat over gendergelijkheid en intersectionaliteit in de kunstwereld. Het zoomt in op het manifest dat feministisch auteur Tessel ten Zeege vorig jaar schreef. Eén zin blijft bij mij hangen: "Omarm het ongemak." Dat klinkt krachtig. Maar hoe doe je dat? Ik zou het niet weten.

Gelukkig zitten er vier vrouwen op het podium, die mij misschien iets kunnen leren. Ik ben benieuwd naar hun ervaringen. Wat voor ongemakkelijke gesprekken voeren zij? Hoe gaan zij om met frictie, met confrontaties – de dingen die ik liever uit de weg ga? Als een gesprek escaleert, valt het dan nog te lijmen?

Wat ik leer: ongemak kent vele vormen, of je nu praat met jongeren uit Osdorp of met museumcuratoren. Emma Harjadi Herman, manager educatie en inclusie bij het Stedelijk Museum Amsterdam, vertelt over een moeizaam gesprek dat ze gisteren voerde. Het ging over het meten van diversiteit, een onderwerp dat voor weerstand bij sommige curatoren zorgde. Emma begrijpt die weerstand. “Je wilt wegblijven van hokjes, maar hebt die ook nodig om diversiteit te kunnen meten en verantwoording af te kunnen leggen, dat zorgt voor frictie”.

Wat delen we? Hoe leren we samen? Hannah Oul-Hadj, mede-artistiek leider van Studio Osdorperban, een designstudio voor jongeren, herkent dat. “Ieder gesprek met jongeren is een soort battle: wie heeft het hoogste woord?” Soms zijn de jongeren kritisch op hoe de designstudio wordt gerund. “Dit is niet goed, dat is niet goed.” Maar uiteindelijk zoekt Hannah de verbinding met de jongeren: *Wat delen we? Hoe leren we samen?*

Samen leren staat centraal in het werk van Danielle Selak, redacteur en trainer bij WOMEN Inc. “We beginnen de workshop inclusieve taal vaak met de vraag: ‘Wie vindt dit onderwerp lastig?’ Dan steken wij als trainers ook onze hand op.” Deelnemers hebben soms het gevoel dat je niets meer mag zeggen. Maar juist door het gesprek wél aan te gaan, bijvoorbeeld over welke voornaamwoorden mensen gebruiken, ontstaat ruimte. Ruimte om fouten te mogen maken. Zolang je daar maar van leert.

Toch lopen ongemakkelijke gesprekken niet altijd soepel. Soms escaleert het. “Ik werk al vijf jaar met een groep vrouwen uit Osdorp aan een merk” vertelt Hannah. “Maar gisteren voelde ik hun wantrouwen, of ik wel het beste met ze voor had,”. De spanning liep op. Toch eindigde het met een knuffel. “Ik leerde dat verzachten soms de enige manier is om verder te komen.”, concludeert Hannah.

Moderator Chloé Heyart stelt de vraag die ook bij mij opkomt: *Hoe voorkom je dat het bij praten blijft?* Emma benoemt hoe ze in een gesprek met een kunstenaar en curator over de toegankelijkheid van een tentoonstelling, haar insteekt overweegt: “Kies ik voor verbinding of voor een normstellende houding? En voer ik het gesprek privé, of juist publiek, om iets zichtbaar te maken?”. Ze gebruikt ongemak als een strategie. Daarnaast onderstreept Emma het belang van het oogsten van een ongemakkelijk gesprek. Na het gesprek probeert ze concrete afspraken over het vervolg te maken.

Dan voel ik het bij mezelf opkomen – kaken klemmen op elkaar, billen samen geknepen. Iemand uit het publiek stelt een confronterende vraag: *Hoe om te gaan met een wereld die intersectionaliteit en gendergelijkheid actief lijkt tegen te werken?* Ik ben mij opeens heel bewust dat we ons in de Regentenkamer bevinden. Een kamer die al zo heette toen dit gebouw nog een verpleeghuis was. Ik kijk om mij heen en zie aan de muren de namen van regenten – herinneringen aan een verleden gedomineerd door witte mannen dat weinig ruimte biedt voor gemarginaliseerde stemmen. Een verleden waar sommige huidige politieke leiders naar terug lijken te verlangen, wat haaks staat op de toekomst die deze vrouwen proberen te bouwen.

Even is het stil. Danielle neemt het woord, ze erkent dat ze het lastig vindt dat ze niet weet waar de wereld heen beweegt. Ze benadrukt het belang van gelijkgestemden vinden, zoals bij de Feminist March op 8 maart, en succes te blijven vieren. Hannah pleit voor het tonen van leiderschap en je blijven uitspreken. "Als je je uitspreekt, ontdek je dat meer mensen hetzelfde voelen – zo vorm je een groep die zich kan omzetten in een beweging." Emma sluit af: "Collectiviteit is wat ons over de streep gaat trekken in deze marathon."

Ongemak maakt plaats voor opluchting. Er worden nog een aantal vragen uit het publiek beantwoord en dan rondt Chloé het gesprek af. Ik bewonder hoe deze vrouwen omgaan met ongemak. Hoe ze vertelden over confrontaties die niet leiden tot afstand, over escalaties die eindigen in verzoening. Juist doordat zij het ongemak niet uit de weg gaan, maar volledig omarmen, ontstond kwetsbaarheid. Kwetsbaarheid die zorgt voor verbinding.

Ik zou niet zeggen dat ik ineens een held ben geworden in het voeren van ongemakkelijke gesprekken, ik ben nog steeds een beetje bang voor het ongemak. Maar ik zal ze na vandaag niet langer uit de weg gaan, omdat ik vanochtend in de Regentenkamer leerde dat ongemak niet alleen dragelijk is, het is soms noodzakelijk. Het laat zien dat een onderwerp er echt toe doet, zoals intersectionaliteit en gendergelijkheid in de kunstwereld. En het kan de eerste stap zijn richting vooruitgang.

FOTO

V.l.n.r. Chloé Heyart, Hannah Oul-Hadj,
Danielle Selak, Emma Harjadi Herman.
Foto door Françoise Bolechowski

Met dank aan maatschappelijk partner

SCHRIJVER

Siem Rothengatter (1998), schrijft over
gendergelijkheid en queerness voor o.a.
Red Pers.